

Mediatijdlijn Irak

- **2 augustus 1990 (korte voorgeschiedenis)**
  - o Irak valt het buurland Koeweit binnen. De VN-Veiligheidsraad neemt achtereenvolgens resolutie 660 aan (2 augustus 1990) waarin de inval wordt veroordeeld en onmiddellijke terugtrekking wordt geëist, resolutie 661 (6 augustus 1990) waarin economische sancties tegen Irak worden afgekondigd, resolutie 662 (9 augustus 1990) waarin de annexatie van Koeweit door Irak nietig wordt verklaard en resolutie 678 (29 november 1990) waarin Irak tot 15 januari 1991 een laatste kans wordt geboden om te voldoen aan de eerder aangenomen VN-resoluties en anders de lidstaten de mogelijkheid te geven 'to use all necessary means to restore international peace and security in the area'. Aangezien Irak geen gehoor geeft aan de resolutie begint een internationale coalitie, geleid door de VS op 16 januari 1991 aan de bevrijding van Irak in operatie Desert Storm. Op 28 februari 1991 is Koeweit bevrijd en volgt een staakt-het-vuren nadat Irak naleving van de VN-resoluties toezegt.
  - o Op 3 april 1991 wordt resolutie 687 aangenomen. Deze resolutie eist de vernietiging van alle chemische, nucleaire en biologische wapens, alsmede alle ballistische raketten (Scuds) en vormt de basis voor het olie-voedselprogramma. Er bestond breed de overtuiging dat Irak beschikte over dit type wapens (o.a. ervaringen uit de Irak-Iranoorlog, de gebeurtenissen in Halabja) en daarom werd UNSCOM (o.l.v. eerst Ekéus, later Butler) in het leven geroepen om inspecties in Irak uit te voeren. Irak heeft zich in de daaropvolgende jaren zoveel mogelijk aan de controle van de VN-wapeninspecteurs onttrokken. Bovendien misbruikte het land het olie-voor-voedselprogramma door niet alleen voedsel en medicijnen aan te schaffen, maar ook materialen die gebruikt zouden kunnen worden voor (her)bewapening.
  - o Op 16 december 1998 start een vierdaags grootschalig bombardement van Irak door de VS en het VK (Operatie Desert Fox) nadat het hoofd van het wapeninspectieteam de VN-Veiligheidsraad had gemeld dat het Iraakse regime de wapeninspecties van UNSCOM systematisch tegenwerkte. Het doel van de acties was om Irak's vermeende wapenprogramma te bombarderen. Irak maakt daarop bekend niet langer mee te werken aan UNSCOM. Op 17 december 1999 neemt de Veiligheidsraad resolutie 1284 aan. De resolutie voorziet in de instelling van UNMOVIC als opvolger van UNSCOM.

- **11 september 2001**
  - o Twee passagiersvliegtuigen boren zich in de Twin Towers van het World Trade Centre in New York, één vliegtuig in het Pentagon in Washington D.C. Een vierde toestel stort neer in Pennsylvania (naar men aanneemt op weg naar het Witte Huis of het Capitool in Washington). De aanslagen zijn het werk van het islamitische terreurnetwerk al-Qa'ida. Er komen zo'n 3.000 mensen om het leven.

- **7 oktober 2001**
  - o Strijdkrachten van de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk bombarderen - in het kader van Operation Enduring Freedom - doelen in Afghanistan, de bases van Taliban-strijdkrachten en van al-Qa'ida. Deze aanvallen zijn een reactie op de terroristische aanslagen op 11 september 2001 in New York en Washington D.C.
  - o Nederland levert op verzoek van de VS (brief aan TK, 27925, nr. 24, 9 november 2001) diverse militaire eenheden aan OEF. Het betreft onder meer een onderzeeboot en fregatten in de Golf, Orion-patrouillevliegtuigen vanuit de VAE en 6 F16's die opereren vanuit Kirgizië (aanvankelijk voor verkenningstaken, later

ook voor 'close air support').

- Naast OEF is vanaf eind december 2001 (op basis van VN-resolutie 1386) sprake van een tweede militaire operatie in Afghanistan, ISAF (International Security Assistance Force). Ook aan deze operatie levert Nederland een militaire bijdrage (brief aan TK, 27925, nr. 35, 21 december 2001).

- **29 januari 2002**
  - In de State of the Union introduceert president Bush de term 'as van het kwaad'. Hij doelt daarmee op de landen Noord-Korea, Iran en Irak. 'States like these, and their terrorist allies, constitute an axis of evil, aiming to threaten the peace of the world. By seeking weapons of mass destruction, these regimes pose a grave and growing danger. They could provide these arms to terrorists, giving them the means to match their hatred.'

- **16 april 2002**
  - Val van het kabinet-Kok II naar aanleiding van het van het NIOD-rapport over de val van Srebrenica.

- **6 mei 2002**
  - Moord op Pim Fortuyn, lijsttrekker van de Lijst Pim Fortuyn (LPF).

- **15 mei 2002**
  - Tweede-Kamerverkiezingen. CDA (plus 14 zetels) en LPF (plus 26 zetels) zijn de duidelijke winnaars van de verkiezingen. Donner wordt informateur.

- **22 juli 2002**
  - Aantreden kabinet-Balkenende I, een coalitie van CDA, VVD en LPF. (MP: Balkenende, minBuZa: De Hoop Scheffer, minDef: Korthals).

- **2 augustus 2002**
  - In een brief aan de secretaris-generaal van de VN nodigt Irak het hoofd van UNMOVIC Blix uit om naar Irak te komen om te overleggen over 'remaining disarmament issues'.

- **4 september 2002**
  - In een brief aan de Tweede Kamer schrijft De Hoop Scheffer: 'Het lijkt weinig twijfel dat Irak beschikt over massavernietigingswapens. De vraag is vooral welke en hoeveel. Er bestaat naar mijn mening geen twijfel dat Irak na het vertrek van de VN wapeninspecteurs (...) is doorgegaan met ontwikkeling van met name biologische en chemische wapens. De dreiging die daarvan uitgaat is reëel en wordt, naarmate de tijd verstrijkt, steeds ernstiger.'
  - Over de noodzaak van een nieuwe VN-resolutie schrijft De Hoop Scheffer: 'Militair optreden zou, zowel in de regio als daarbuiten, het gewenste politieke draagvlak kunnen verwerven door een nieuwe VR-resolutie terzake. De regering acht een dergelijke resolutie wenselijk.'
  - Een dag later (5 september) zegt De Hoop Scheffer in een Kamerdebat dat een nieuwe resolutie 'niet noodzakelijk', maar 'wel wenselijk' is. Daarnaast zegt hij: 'De legitimatie voor optreden van de internationale gemeenschap ligt voor mij nagelvast in de kwestie van de massavernietigingswapens.'

- **6 september 2002**
  - Op de wekelijkse persconferentie zegt MP Balkenende dat militair ingrijpen een

‘verstandig drukmiddel’ is. ‘Als het gaat om de aanwezigheid van massavernietigingswapens, dan heb je het over een ernstige ontwikkeling’, aldus MP. Hij acht een tweede resolutie wenselijk, maar vindt dat geen ‘noodzakelijke voorwaarde voor militaire actie’.

- **12 september 2002**

- President Bush houdt een toespraak voor de Algemene Vergadering van de VN. In zijn speech dringt hij erop aan ‘the grave and gathering danger’ van Irak het hoofd te bieden dan wel ‘stand aside as the United States and likeminded nations act.’

- **24 september 2002**

- De regering-Blair publiceert een document onder de titel ‘Iraq’s Weapons of Mass Destruction: The Assessment of the British Government’, ook wel aangeduid als ‘September Dossier’. Het document is bedoeld om draagvlak te creëren voor een militaire inval in Irak.
- In het document wordt beweerd dat Irak de beschikking heeft over Weapons of Mass Destruction (WMD), inclusief chemische en biologische wapens en dat deze binnen 45 minuten kunnen worden ingezet. Ook zou Irak werken aan een nucleair programma (o.m. door aankoop van substantiële hoeveelheden uranium uit Afrika (Niger)).

- **26 september 2002**

- De Amerikaanse minister van Defensie Rumsfeld zegt in interviews dat Irak leden van al-Qa’ida een schuilplaats biedt en hen wapens geeft.

- **4 oktober 2002**

- De CIA presenteert het rapport ‘Iraq’s Weapons of Mass Destruction Program’ aan het Congres (verkorte openbare samenvatting) en aan het Witte Huis (complete geheime versie). In het rapport wordt onder meer vermeld dat Irak nog steeds bezig is met het opbouwen van een arsenaal chemische en biologische wapens. Ook produceert Bagdad nog raketten voor de middellange afstand. Daarnaast zou Irak binnen acht jaar een kernwapen kunnen ontwikkelen.

- **7 oktober 2002**

- In een televisietoespraak zegt Bush over Irak: ‘Eleven years ago, as a condition for ending the Persian Gulf War, the Iraqi regime was required to destroy its weapons of mass destruction, to cease all development of such weapons, and to stop all support for terrorist groups. The Iraqi regime has violated all of those obligations. It possesses and produces chemical and biological weapons. It is seeking nuclear weapons. It has given shelter and support to terrorism, and practices terror against its own people. The entire world has witnessed Iraq’s eleven-year history of defiance, deception and bad faith.’

- **10 oktober 2002**

- Het Amerikaanse Congres neemt de ‘Joint Resolution to Authorize the Use of United States Armed Forces Against Iraq’ aan. Met deze resolutie geeft het Congres de facto toestemming aan de Amerikaanse regering om zondig een oorlog tegen Irak te beginnen. In de Congres-resolutie wordt een nieuwe VN-resolutie niet als een vereiste beschouwd.
- Circa 75 senatoren zijn vooraf in een besloten sessie geïnformeerd dat Irak de mogelijkheid heeft om via schepen voor de kust van de VS biologische en chemische wapens te lanceren via zgn. ‘unmanned aerial vehicles’ (UAV).

- **16 oktober 2002**
  - Het kabinet-Balkenende I (CDA, LPF en VVD) dient ontslag in, een dag na de begrafenis van prins Claus.

- **8 november 2002**
  - De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties stemt unaniem voor resolutie 1441. In de resolutie wordt opgeroepen tot 'immediate and complete disarmament' van Irak, met de kanttekening dat 'serious consequences' zouden volgen als deze en vorige VNVR-resoluties door Irak niet zouden worden nageleefd.
  - In de resolutie is het volgende tijdpad opgenomen:
    - Irak moet uiterlijk op 15 november 2002 bevestigen dat het volledig gehoor geeft aan de bepalingen uit de resolutie.
    - Irak moet uiterlijk 8 december alle programma's, materialen en plaatsen bekend maken voor de vervaardiging en ontwikkeling van chemische, biologische en nucleaire wapens.
    - Uiterlijk op 23 december moeten de wapeninspecteurs hun werk beginnen. Zestig dagen daarna moeten zij aan de Veiligheidsraad rapporteren.

- **13 november 2002**
  - Irak kondigt aan dat het uitvoering zal geven aan de bepalingen van resolutie 1441.

- **21 november 2002**
  - In een brief aan TK (23432, nr. 64) schrijven de ministers van BuZa en Defensie dat 'met het oog op het opvoeren van de druk' de VS een verzoek hebben gericht aan de Nederlandse regering om bij te dragen aan de planning ten behoeve van een mogelijk militair optreden voor het geval Irak niet of onvoldoende meewerkt aan de uitvoering van resolutie 1441. De regering zal onderzoeken of en in hoeverre hier gevolg aan wordt gegeven en zal de Tweede Kamer hierover informeren.

- **21 november 2002**
  - *RTL Nieuws* heeft een item over geheime missies van de Nederlandse onderzeeër Hr.Ms. Walrus in de Golfregio. In de reportage – vanuit Dubai – wordt gemeld dat de Walrus wordt gebruikt voor het verzamelen van informatie. Staatssecretaris Van der Knaap zegt in een toelichting: 'De Amerikanen zijn heel druk bezig om te kijken van hoe is dit gebied. Het ligt vlak bij Irak, het is de toegangsweg tot Irak (...) In dat kader moet u ook deze activiteiten van deze onderzeeboot zien.' De *Wereldomroep* heeft een item van soortgelijke strekking, maar zonder quote van Van der Knaap.
  - Defensie zegt in een reactie dat de Walrus – net als het fregat Hr.Ms. Van Nes en de Orion's – onderdeel uitmaakt van Operation Enduring Freedom.
  - Enkele dagen later (29 november 2002) wijdt het radioprogramma *Argos* een uitzending aan de Nederlandse activiteiten rond Irak. In deze en volgende uitzendingen (met name op 28 maart 2003, 30 maart 2007) wordt gesuggereerd – vooral op basis van de activiteiten van de Walrus en de uitspraken van Van der Knaap - dat Nederland een militaire bijdrage heeft geleverd ter voorbereiding op de inval in Irak.

- **29 november 2002**
  - Op de wekelijkse persconferentie zegt MP dat de ministers van Defensie en BuZa de raad hebben geïnformeerd over het verzoek van de VS om steun te verlenen bij eventuele acties tegen Irak. Een en ander vindt plaats in het kader van de

planningsdoeleinden binnen het raamwerk van de VN-resolutie.

- **6 december 2002**

- In een brief aan de Tweede Kamer (23432, nr. 65) schrijven de ministers van BuZa en Defensie dat de Nederlandse regering 'in beginsel' positief reageert op het verzoek van de Amerikaanse regering om bij te dragen aan de planning van een mogelijk militair optreden tegen Irak. Deze beginselbereidheid betreft voornamelijk alleen het verlenen van overvliegvergunningen en het faciliteren van doorvoer over het Nederlandse grondgebied, alsmede planning voor de ondersteunende en defensieve taken (zoals Patriot-systemen).
- Op de wekelijkse persconferentie benadrukt MP dat het de voorlopige planning betreft, niet het daadwerkelijk ter beschikking stellen. Dit hangt volgens MP af van de vraag of sprake is van 'material breach'. Nederland neemt hierover een zelfstandig besluit.
- MP zegt verder: 'We hebben steeds gezegd: wat gebeurt in Irak en de mogelijke aanwezigheid van massavernietigingswapens is ernstig - we weten bovendien wat voor regime er zit in Irak, we weten dat er gebruik is gemaakt van deze wapens, ook tegen de eigen bevolking; dat is een realiteit.'
- In een radio-interview zegt MP dat een zelfstandig besluit van Nederland over steun voor een mogelijke inval in Irak 'goed gefundeerd' moet zijn. 'Dat betekent dat je informatie krijgt in de eerste plaats uit de hoek van de VN zelf, onder andere de rapportages van de wapeninspecteurs en anderen. En daarnaast zijn er andere informatiebronnen. Dat kan zijn informatie van Amerikanen, het kan ook informatie uit heel andere hoek zijn. Die verschillende informatiebronnen moet je op elkaar laten inwerken om dan tot een weloverwogen besluit te komen.'

- **7 december 2002**

- Irak levert een 12.000 pagina's tellend rapport aan de VN over het wapenprogramma.
- Turkije verplaatst circa 15.000 manschappen naar de Turks-Iraakse grens.

- **12 december 2002**

- Minister van Defensie Korthals treedt af n.a.v. het rapport van de parlementaire enquêtecommissie over de Bouwfraude (beschuldiging dat hij als minister van Justitie ten tijde van het kabinet-Kok II de Tweede Kamer onjuist heeft geïnformeerd over onregelmatigheden rond de bouw van de Schipholtunnel). Kamp – minister van VROM – volgt hem op.

- **17 januari 2003**

- Woordvoerder RVD meldt op briefing na afloop van de wekelijkse ministerraad dat is ingestemd met het verrichten van voorbereidende militaire planning ter ondersteuning van eventuele bijdragen van de NAVO-bondgenoten. Op 30 januari sturen de ministers van BuZa en Defensie hierover een brief ('prudent planning and defensive preparedness') aan TK (23432, nr. 69)

- **22 januari 2003**

- Robertson zegt in een verklaring in december 2003 te zullen terugtreden als SG NAVO. Als reden voor zijn besluit verwijst hij naar het 'veeleisende en zware' karakter van de functie.
- (Vervroegde) verkiezingen Tweede Kamer. Enige dagen later beginnen onder leiding van Donner (en later ook Leijnse) de informatiebesprekingen tussen CDA en PvdA.

- In deze periode is MP niet alleen betrokken bij de formatie-onderhandelingen en de kwestie-Irak, maar begint ook de zgn. 'Margarita-affaire' op te spelen. In februari/maart 2003 publiceert HP/deTijd een drietal interviews met prinses Margarita en haar echtgenoot De Roy van Zuydewijn waarin deze het koninklijk huis in een kwaad daglicht stelt en de staat beschuldigt van af luisterpraktijken (de 'schroef' in de kamer van Brouwers). Op 12 maart is over deze kwestie een uitgebreid Kamerdebat met MP.
- **27 januari 2003**
  - Eerste verslag van Blix (hoofd VN-wapeninspectieteam in Irak) en el-Baradei (hoofd IAEA) aan de VN Veiligheidsraad over het verloop van de UNMOVIC-inspecties. Blix meldt dat nog geen harde bewijzen zijn gevonden dat Irak over massavernietigingswapens beschikt. Verder stelt hij dat Irak medewerking verleent bij het bezoeken van locaties. Over de inhoudelijke medewerking (gesprekken met wetenschappers) en over de inhoud van het rapport van 7 december (deels oud materiaal) is Blix niet tevreden. Ook is hij ontevreden over het uitblijven van informatie over 'undeclared material' en het lastig vallen ('harassment') van inspecteurs. Hij meent dat veel openstaande vragen nog onbeantwoord zijn. El-Baradei stelt dat de inspecteurs nog enkele maanden nodig hebben om hun werk af te maken.
- **30 januari 2003**
  - De regeringsleiders van Groot-Britannië, Spanje, Italië, Portugal, Denemarken, Tsjechië, Polen en Hongarije plaatsen in Amerikaanse en Europese kranten een gezamenlijke brief waarin wordt opgeroepen tot eensgezind optreden tegen Irak. 'De transatlantische relatie mag niet ten offer vallen aan de hardnekkige pogingen van het huidige Iraakse regime om de wereldvrede in gevaar te brengen.' Verder staat in de brief dat 'het Iraakse regime en zijn massavernietigingswapens een evident gevaar voor de mondiale veiligheid' zijn.
  - De brief is niet ondertekend door Balkenende. In een eerste reactie stelt de RVD dat Nederland wil dat Europa 'als eenheid optreedt' en dat dient langs diplomatieke weg te geschieden, niet via een brief.
- **3 februari 2003**
  - Alistair Campbell presenteert het rapport 'Iraq: Its Infrastructure of Concealment, Deception and Intimidation'. Dit document wordt ook wel aangeduid als 'February Dossier', 'Iraq Dossier' en 'Dodgy Dossier'. Het rapport is bedoeld om aan te tonen hoe het Iraakse regime is geconstrueerd om WMD's te hebben en te houden en hoe het bezig is met een campagne van obstructie van de VN-wapeninspecteurs. Het dossier 'is gebaseerd op meerdere bronnen, waaronder inlichtingenmateriaal'.
  - Het rapport wordt 2 dagen later gebruikt door minister Powell tijdens zijn toespraak tot de Veiligheidsraad. Hij noemt het een 'fine paper' dat de 'campagne van misleiding' van Irak in detail aantoonde en dat is gebaseerd op 'solide bronnen'.
  - In de media is veel kritiek op het February Dossier, vooral nadat uit een uitzending van *Channel 4* (6 februari 2003) blijkt dat het stuk - zonder bronvermelding - is overgeschreven uit een aantal publicaties, i.h.b. het artikel van Ibrahim al-Marashi 'Iraq's Security & Intelligence Network: A Guide & Analysis', gepubliceerd in september 2002 in *Middle East Review of International Affairs*.
- **5 februari 2003**
  - Presentatie Powell voor de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties waarin hij met

behelp van onder meer bandopnames, satellietfoto's en informatie van de inlichtingendiensten probeert aan te tonen dat Irak beschikt over massavernietigingswapens, dat het wapeninspecties probeert te ontlopen en dat het land banden heeft met al-Qaeda.

- In een reactie zegt MP dat 'als het gaat om de bewijsvoering we wel een stuk verder zijn. De bewijzen die vandaag zijn aangedragen door de heer Powell zijn buitengewoon ernstig te nemen. Ik vond dat Powell een goede beschouwing heeft gegeven over wat er gebeurt in Irak als het gaat om het proberen te verduisteren van bewijsmateriaal. Datgene wat naar voren kwam, was denk ik heel helder. Het feit dat er zowel indicaties zijn gegeven over het niet willen meewerken aan de resolutie van de VN, het feit dat er indicaties zijn gegeven over het veranderen van militaire installaties, het feit dat er informatie is over hoe chemische wapens kunnen worden geproduceerd, dat zijn allemaal gegevens die denk ik behoorlijk hard zijn.'
- [Volgens enkele media (*NRC Handelsblad*, *Elsevier*) heeft MP ook gezegd: 'Dit is bewijsmateriaal, dat valt niet te ontkennen.' In de mediadatabanken van de RVD is deze uitspraak niet terug te vinden.]
- De Hoop Scheffer zegt in een TK-debat (12 februari 2003): 'De Nederlandse regering vond en vindt de presentatie van Colin Powell overtuigend. In de presentatie zitten bewijzen hoe Saddam Hoessein er alles aan doet om de wapeninspecteurs te misleiden.'
- Delen van de toespraak van Powell zijn later ter discussie komen te staan en op 9 september 2005 noemt Powell in een vraaggesprek met televisiestation *ABC* de toespraak een 'smet op zijn blazoen'. 'Ik was degene die dit de wereld voorlegde en het zal altijd op mijn conto blijven. Het was pijnlijk. Het is nu nog pijnlijk.'

- **7 februari 2003**

- De MR besluit om 3 patriot-eenheden (met elk ca. 120 militairen) ter beschikking te stellen aan Turkije. De patriots zijn bedoeld voor verdediging van het Turkse luchtruim (i.v.m. mogelijke Scud-aanvallen). MP benadrukt dat het gaat om een 'preventieve, defensieve maatregel' die is ingegeven door 'een veiligheidsverzoek van een NAVO-bondgenoot'. De MR stemt tevens in met een verzoek van de VS gebruik te mogen maken van het Nederlandse luchtruim en Nederlandse havens.
- In de toelichtende brief die aan de Tweede Kamer wordt gezonden (23 432, nr. 76) schrijft De Hoop Scheffer dat hij de daarop volgende week samen met Kamp 'verdere voorstellen zal voorleggen in reactie op eerdere concrete verzoeken van de VS om bij te dragen aan ondersteunende en defensieve taken.' Verder schrijft hij over de bijeenkomst in de Veiligheidsraad op 5 februari dat 'veel van wat door Powell naar buiten wordt gebracht reeds langer in inlichtingenkringen bekend is en in lijn is met hetgeen uit Nederlandse inlichtingenbronnen is gebleken.' Een nieuwe resolutie is voor Nederland 'zeer wenselijk', maar dat de VS 'er niet voor zal terugdeinzen samen met een growing coalition of nations actie te ondernemen.'
- Op de wekelijkse persconferentie zegt MP dat de informatie die Powell heeft gegeven, het beeld heeft versterkt dat Irak 'ernstig tekortschiet in de verplichtingen die de internationale gemeenschap heeft opgelegd'. Volgens MP is het aan Irak om medewerking te verlenen aan de VN-inspecteurs en om zich te ontwapenen.

- **11 februari 2003**

- Extra NAVO-raad na beroep van Turkije - als eerste NAVO-lidstaat in de historie - op art. 4 van het trans-Atlantisch verdrag ('De partijen zullen onderling overleg plegen telkens wanneer naar de mening van een van hen de territoriale integriteit, politieke onafhankelijkheid of veiligheid van een van de partijen wordt bedreigd').

Turkije vraagt om hulp omdat het bij een eventuele oorlog in het schootsveld ligt van Iraakse raketten.

- **12 februari 2003**

- In een interview met *Algemeen Dagblad* zegt De Hoop Scheffer dat 'alleen Saddam zelf een oorlog kan voorkomen' door uitvoering te geven aan resolutie 1441. 'De resolutie verplicht Irak een einde te maken aan de ontwikkeling en de vervaardiging van chemische, biologische en nucleaire wapens. Ook moet Irak de wapeninspecteurs alle medewerking verlenen. Saddam Hoessein heeft nog geen begin van een antwoord gegeven. Hij is van de afdeling list en bedrog. De inspecteurs lopen met een zaklampje door de paleizen, maar Saddam moet gewoon het licht aandoen.'
- In een TK-debat over Irak zegt Kamp dat het kabinet door het opvoeren van de druk wil bereiken Saddam Hoessein ervan te overtuigen 'dat het tijd is om ervoor te zorgen dat de massavernietigingswapens verdwijnen'. Kamp voegt hieraan toe: 'Als die verdwijnen, hoeft daar niets te gebeuren. Er wordt dan niets aangevallen. Er hoeft dan ook niets beschermd te worden. De vlag kan dan in top.'

- **14 februari 2003**

- Tweede verslag van Blix en el-Baradei aan de VN-Veiligheidsraad over de voortgang van de inspecties. Blix meldt dat UNMOVIC nog geen aanwijzingen heeft gevonden voor het bestaan van (programma's voor) massavernietigingswapens. Wel zijn chemische munitie (raketkoppen) gevonden, die Irak eigenlijk had moeten vernietigen, en is vastgesteld dat de Iraakse al-Samudraketten het toegestane bereik van 150 km overschrijden. Daarnaast vindt Blix dat Irak niet alleen medewerking moet gaan verlenen 'on process', maar ook 'on substance'. Het voornaamste probleem van de inspecteurs is dat Irak niet heeft aangetoond waar veel (vermeende) verboden wapens en aanverwante items zijn gebleven.

- **24 februari 2003**

- In de VN-Veiligheidsraad doen VK, VS, en Spanje gezamenlijk een voorstel voor een ontwerptekst van een nieuwe resolutie die het ontwapenen van Irak met geweld rechtvaardigt. In de ontwerptekst staat dat Irak sinds 1990 meer dan 10 VN-resoluties heeft geschonden, inclusief resolutie 1441 en dat Irak daarmee zijn laatste kans op een vreedzame oplossing heeft verspeeld.
- Frankrijk komt met steun van Duitsland, Rusland en China met een alternatief voorstel dat voortzetting en intensivering van de VN-wapeninspecties behelst.

- **7 maart 2003**

- Derde verslag van Blix en el-Baradei aan de VN-Veiligheidsraad over de voortgang van de inspecties. Blix herhaalt daarin dat de Iraakse medewerking 'on substance' onvoldoende is. Wel meent hij dat sprake is van een verbetering ten opzichte van de 'aarzelende' medewerking in januari 2003. Er bestaat met name onzekerheid over de grote hoeveelheden chemische en biologische wapens die Irak naar eigen zeggen in 1991 heeft vernietigd. De documentatie die dat moet aantonen laat vragen open. Blix vermoedt dat er meer documentatie bestaat dan hem tot dusver ter hand is gesteld. Hij kondigt aan een werkprogramma op te stellen voor de werkzaamheden van Unmovic in de komende periode.

- **15 maart 2003**

- Op de Azoren komen Bush, Blair en Aznar bijeen om te spreken over de ontstane

situatie omdat in het diplomatieke overleg duidelijk is geworden dat er onvoldoende steun in de Veiligheidsraad is voor een nieuwe resolutie tegen Irak. Bush verklaart dat 'de diplomatie is mislukt' om Irak zich aan de VN-resoluties te laten houden. Hij maakt ook bekend dat hij militairen gaat sturen naar Irak.

- **17 maart 2003**

- Attorney General Lord Goldsmith presenteert zijn officiële advies aan de regering-Blair. Daarin stelt hij dat een oorlog tegen Irak legaal is, ook zonder tweede resolutie ('authority to use force against Iraq exists from the combined effect of Resolutions 678, 687 and 1441'). Later wordt in mediaberichtgeving duidelijk dat het officiële advies een samenvatting in negen alinea's is van een 13 pagina's tellend vertrouwelijk document van Goldsmith aan Blair van 7 maart 2003. In dit eerdere document schrijft Goldsmith dat een aanval op Irak een schending zou kunnen betekenen van het internationaal recht. Hij geeft daarvoor 6 redenen op, variërend van het ontbreken van een tweede VN-resolutie tot het werk van VN-wapeninspecteur Blix, die had vastgesteld dat het Iraakse regime al beter meewerkte dan in voorgaande jaren. Volgens Goldsmith is de 'veiligste juridische weg' dan ook een tweede resolutie. Deze versie van het Goldsmith memorandum circuleert vanaf 2005 op internet.
- Het Lagerhuis schaart zich - in de nacht van 17/18 maart - achter het Irak-beleid van Blair. Een door Labour ingediende motie tegen militair optreden tegen Saddam Hoessein wordt verworpen (396 stemmen tegen, 217 voor). Blair had vooraf met aftreden gedreigd als het Verenigd Koninkrijk zijn troepen zou terugtrekken en Saddam president zou blijven in Irak. 'Ik zal geen partij zijn in die gang van zaken', aldus Blair.
- MP beroept zich in het TK-debat van 18 maart 2003 mede op het advies van Lord Goldsmith (het memo is op 18 maart via de Engelse ambassade binnengekomen op AZ). 'Daarin wordt een sluitende juridische redenering gegeven voor deze zaak', aldus MP.
- In de Britse pers is – zeker sinds het lek van het oorspronkelijk memorandum van Goldsmith van 7 maart – discussie over de verschillen tussen zijn advies aan Blair en het officieel gepresenteerde advies. Er wordt gespeculeerd over politieke druk, maar in een verklaring wordt dit door Goldsmith ontkend. Het voedt ook de druk op de Britse regering om de notulen van de kabinetsvergaderingen in deze periode vrij te geven, maar dat wordt (in februari 2009) geweigerd op grond van de Freedom of Information Act.

- **17 maart 2003**

- Het VK, de VS en Spanje besluiten tijdens een korte bijeenkomst van de VN-Veiligheidsraad de eerder gepresenteerde conceptresolutie inzake Irak niet in stemming te brengen.
- Na afloop van een extra ministerraad n.a.v. de internationale ontwikkelingen rond Irak zegt MP dat het kabinet heeft besloten een eventuele actie tegen Irak politiek te steunen, maar dat het daaraan geen militaire bijdrage zal leveren.

- **18 maart 2003**

- Tijdens een speech (02.00 uur Nederlandse tijd) stelt Bush een ultimatum aan Saddam Hoessein en zijn zoons om Irak binnen 48 uur te verlaten. 'Their refusal to do so will result in military conflict, commenced at a time of our choosing.'
- In een brief aan de Tweede Kamer (23 432, nr. 94) schrijft De Hoop Scheffer (mede namens MP en de minister van Defensie) dat de Nederlandse regering consequent het standpunt heeft ingenomen dat:

- het bezit van het bezit van massavernietigingswapens door Irak een ernstige zaak is;
- de aanpak daarvan in de allereerste plaats een verantwoordelijkheid van de VN gezamenlijk, in casu de Veiligheidsraad, is;
- de Veiligheidsraad begin 1991 Irak verplicht heeft te ontwapenen en sindsdien herhaaldelijk maatregelen heeft genomen tegen Irak's voortdurende pogingen aan deze verplichtingen te ontkomen;
- de Veiligheidsraad nu ook gehouden is zijn eigen besluiten serieus te nemen, en in het bijzonder die vastgelegd in de unaniem aanvaarde resolutie 1441;
- dreiging met geweld om naleving af te dwingen een aanvaardbaar instrument is, en derhalve het gebruik daarvan in laatste instantie niet uit te sluiten valt;
- een nieuwe VR-machtiging om zonodig geweld te gebruiken zeer wenselijk, maar niet strikt noodzakelijk is;
- de Nederlandse regering zelf uiteindelijk een eigen beoordeling zou moeten geven over de mate waarin Irak zijn verplichting om te ontwapenen nakomt.

Vervolgens staat in de brief dat naar het oordeel van de regering voortzetting van de inspecties 'geen begaanbare weg' is en dat 'alles erop wijst dat Irak nog steeds de intentie heeft zijn MVW-capaciteit te behouden, en bovendien die op een geschikt moment verder uit te bouwen.' De brief concludeert dat het 'onvermogen tot besluiten' van de VR er niet toe mag leiden dat 'Saddam Hoessein ongemoeid wordt gelaten'. Nederland zal echter 'geen eigen actieve militaire bijdrage leveren aan operaties ten aanzien van Irak'.

- In een verklaring in de Tweede Kamer stelt MP dat er van Saddam Hoessein 'een zeer grote dreiging voor de wereld uitgaat. Twee keer is een hij een buurland binnengevallen. Hij heeft chemische wapens, zenuwgas en mosterdgas ingezet tegen de Iraniërs en in eigen land tegen de Koerden. Uit rapporten van internationale wapeninspecteurs weten wij dat hij ook grote voorraden biologische wapens heeft aangelegd.' Vervolgens verwijst MP naar de 128 openstaande 'prangende' vragen over 'rakettenprogramma's, munitie, onder meer de R-400-bommen, chemische wapens, waaronder VX, sarin en mosterdgas, waarvan zo'n 80 ton zoek is en biologische wapens, waaronder minimaal 10.000 liter van het uiterst gevaarlijke antrax.' Hij stelt, onder verwijzing naar resolutie 1441, dat Irak 'nog steeds geen gehoor wil geven aan de dringende eis van de internationale gemeenschap' en dat daarmee de serieuze consequenties nu aan de orde zijn. De Nederlandse regering verleent politieke steun aan militair ingrijpen in Irak. 'Gesteld voor de keuze Saddam Hoessein of Bush en Blair, kiest zij zonder aarzeling voor de laatste. Daarom ook de politieke steun', aldus MP. Hij zegt verder dat Nederland geen 'actieve militaire bijdrage' zal leveren aan het mogelijk ingrijpen van de VS en het VK.
- Tijdens het aansluitende debat worden zes moties ingediend, die geen van allen worden aangenomen. Ook de motie Dittrich waarin het kabinet wordt verzocht 'geen politieke steun te verlenen aan een aanval op Irak' (23 432, nr. 100) wordt verworpen. Alleen de fracties van D66, SP en GL stemmen voor deze motie.
- De PvdA (Bos) spreekt zich tijdens het debat expliciet uit tegen het verlenen van politieke steun, maar stemt niet voor de motie-Dittrich vanwege het dictum (internationaal-volkenrechtelijke aspecten).
- Na afloop van het debat zegt Bos dat hij van Balkenende een toelichting op het MR-besluit van 17 maart had gekregen waarbij politieke steun werd gepresenteerd als een keuze tussen Bush/Blair danwel Saddam Hoessein. 'Met die uitleg konden wij leven. Maar niet met de uitleg van Verhagen en De Hoop Scheffer die het formuleerden als steun voor het besluit van de Amerikanen. Dat sloeg het deurtje dicht.'
- In mediagesprekken (o.a. *NRC Handelsblad* op 20 maart 2003) zegt Bos – die de

inval in Irak inhoudelijk steunt als de oorlog eenmaal is begonnen - dat hij de term 'politieke steun' niet wil gebruiken omdat dit onnodige politieke spanningen oplevert. Voor hem is essentieel dat er geen militaire steun wordt geleverd en dat Nederland niet tot de 'coalition of the willing' wordt gerekend.

- Balkenende spreekt naar aanleiding van de opstelling van de PvdA op dit dossier van een 'grote teleurstelling' en 'geschonden vertrouwen' en stelt dat dit door Bos moet worden hersteld. Bos reliceert daarop dat vertrouwen 'van beide kanten moet komen'. De meningsverschillen belasten de kabinetsformatie en pas op 24 maart wordt een gemeenschappelijk standpunt geformuleerd.
- In latere mediapublicaties (*Argos*-uitzendingen, reconstructie *Vrij Nederland*) is er de nodige aandacht voor de inbreng van Kamp in het Kamerdebat. Hij zegt dat Nederland niet is gevraagd bij te dragen aan 'offensieve militaire actie', maar dat opties zijn 'verkend' voor een Nederlandse bijdrage 'in de ondersteunende sfeer.' Die 'betroffen de bijdrage die wij nu al leveren in het kader van de operatie Enduring Freedom.' Volgens de media is dit te beschouwen als het leveren van intelligence en betrokkenheid bij patrouilles in de Golf (door de onderzeeër Hr.Ms. Walrus en het fregat Hr.Ms. Van Nes.)

- **19 maart 2003**

- Na een telefoongesprek tussen Powell en De Hoop Scheffer (aldus een bericht in *De Telegraaf*) meldt het State Departement dat Nederland, samen met 29 ander landen op de lijst staat van de 'coalition of the willing'. Blair heeft eerder op de dag al aangegeven dat 'Holland strongly supported us'.
- MP wordt om 20.15 uur door vice-president Cheney telefonisch op de hoogte gebracht van het Amerikaanse voornemen om die nacht de aanval in te zetten. Balkenende heeft vervolgens vice-MP Zalm en PvdA-leider Bos geïnformeerd.
- Het Bureau woordvoering kabinetsformatie (BWK) schrijft in een persbericht dat de 'fractievoorzitters van CDA en PvdA een *openhartig, indringend en goed* gesprek hebben gehad over de afloop van het Kamerdebat over Irak'.

- **20 maart 2003**

- Om 3.40 uur (Nederlandse tijd) starten onder de naam Operation Iraqi Freedom Amerikaans-Brits-Australische precisiebombardementen met F-117 straaljagers en kruisraketten op Bagdad. Om 4.15 uur (Nederlandse tijd) spreekt Bush tot de Amerikaanse bevolking. Om 7.51 uur spreekt MP vanuit zijn werkkamer de Nederlandse bevolking toe.
- In de marge van een AO over de Europese Raad zegt De Hoop Scheffer verzoeken om elders in de wereld 'gaten' (backfill) in de Amerikaanse krijgsmacht op te vullen serieus in overweging te nemen.

- **21 maart 2003**

- De Hoop Scheffer zegt dat Nederland in beginsel bereid is mee te doen aan een vredesmacht in Irak als de oorlog ten einde is. Het kabinet gaat er daarbij vanuit dat zo'n 'stabiliteitsmacht' zal opereren op grond van een mandaat van de VN. Volgens *NRC Handelsblad* hebben de VS Nederland de voorafgaande dagen gevraagd na te denken over deelname aan een vredesmacht.
- Wester zegt in een uitzending van *Barend & Van Dorp* dat in de ministerraad 'een behoorlijk debat' is geweest (een aantal ministers was 'pissed off', aldus Wester) omdat de kabinetsbrief over politieke steun (23 432, nr. 94) teveel 'richting PvdA' is geschreven. Volgens Wester is de brief 'vooral geschreven door Donner'.

- **22 maart 2003**
  - VS-commandant Franks (Central Command) wordt tijdens een live uitgezonden persconferentie in Qatar vergezeld door vier buitenlandse militairen, waaronder een Nederlandse officier (overste Blom). In de media – ook de Amerikaanse - wordt diens aanwezigheid breed uitgemeten.
  - Kamp schrijft aan de Tweede Kamer (23 432, nr. 101) dat Blom geen deel uitmaakt van Central Command, maar een verbindingsfunctie vervult in verband met de Nederlandse Patriot-bijdrage in Turkije.
  - Tijdens het debat over de brief (op 27 maart) zegt Kamp de aanwezigheid van overste Blom tijdens de persconferentie in Qatar ‘ten zeerste’ te betreuren. Het geeft ‘een totaal verkeerd beeld’ dat een Nederlandse militair in gevechtscleding op de persconferentie aanwezig was. Er zijn maatregelen genomen om herhaling te voorkomen.

- **24 maart 2003**
  - Na afloop van een gesprek tussen de fractievoorzitters van CDA en PvdA met de informateurs maakt BWK in persbericht bekend dat ‘partijen het erover eens zijn dat in de ontstane situatie Nederland zich aan de zijde van de coalitie opstelt’, dat de ‘partijen het beroep op resolutie 1441 accepteren als feitelijke grondslag voor de interventie’ en dat Nederland ‘geen eigen actieve militaire bijdrage zal leveren aan operaties ten aanzien van Irak’.

- **27 maart 2003**
  - Op de website van het Witte Huis wordt een lijst gepubliceerd van 49 coalitiegenoten die de Amerikaanse regering steunen (van directe militaire deelname tot politieke steun). Nederland staat op deze lijst.

- **28 maart 2003**
  - De *VPRO Radio (Argos)* meldt dat Nederland op een aantal onderdelen een militaire bijdrage levert aan de Operation Iraqi Freedom. Nederlandse F16's zouden verkenningsvluchten hebben uitgevoerd boven Irak (waarbij sprake zou zijn geweest van een noodlanding van 2 F16's), Nederlandse special forces zouden zijn ingezet in Irak (vergaren inlichtingen onder Deens commando en hulp bij spoedreparatie van het vliegveld in Harir) en ook de onderzeeboot Hr.Ms. Walrus heeft volgens *Argos* geopereerd in het kader van OIF.
  - *Argos* baseert zich mede op een brief van de VS aan onder andere Nederland en Denemarken, waarin te kennen geeft op vier terreinen behoefte te hebben aan militaire steun: onderzeeërs, korvetten, luchttransportcapaciteit en special forces. Een woordvoerder van het Deense ministerie van Defensie heeft het bestaan van deze brief ‘off the record’ aan *Argos* kenbaar gemaakt.
  - Daarnaast baseert *Argos* zich op een bron met contacten bij de Nederlandse luchtmacht die benadrukt dat zijn informatie ‘echt geheim’ is en ‘nooit mag uitkomen.’ Zijn informatie wordt later bevestigd door materiaal dat is gepubliceerd op een website van een F-16 piloot die deelneemt aan OEF (de passage over de noodlanding), maar later wordt aangepast in opdracht van Defensie.

- **2 april 2003**
  - In een brief aan de Tweede Kamer schrijft Kamp: ‘Er hebben geen Nederlandse militaire eenheden deelgenomen aan operaties op het grondgebied van Irak.’ Volgens *Argos*-medewerker Jaspers laat deze formulering deelname van Nederlandse commando's open, omdat ze niet als complete Nederlandse eenheden hoeven te opereren.

- **5 april 2003**
  - *Vrij Nederland* schrijft dat Nederland een militaire bijdrage levert aan de oorlog in Irak. Het weekblad verwijst onder meer naar de bijdrage van de Australische minister van Defensie Hill die in het House of Parliament zegt dat de 'coalition to disarm Iraq' meer dan 40 landen telt. Hij noemt onder andere de bijdrage van Polen (200 man special forces), Denemarken (onderzeeër en fregat) en Nederland. 'De Nederlanders hebben al eerder Patriot-raketten ingezet voor de verdediging van Turkije. En nu stuurt dat land ook nog een fregat en een onderzeeboot naar het strijdtoneel.' Een woordvoerder van BuZa ontkent ten stelligste dat Nederland een duikboot of een fregat levert.
  - *Vrij Nederland* schrijft verder dat het fregat Hr.Ms. Van Nes Amerikaanse oorlogsbodem escorteert (onder meer de USS Grapple op 27 maart 2003) in de Perzische Golf. Ook de Orion escorteert Amerikaans en Brits materieel. Volgens een woordvoerder van Defensie hoort het begeleiden van militaire vaartuigen 'bij de taakstelling'.
- **9 april 2003**
  - De VS nemen Bagdad in. Irakezen trekken op het Plein van het Paradijs, met behulp van GI's, het standbeeld van Saddam Hoessein van zijn sokkel.
- **10 april 2003**
  - De formatiebesprekingen tussen CDA en PvdA worden afgebroken.
  - Op 15 april starten besprekingen tussen CDA en VVD onder leiding van informateurs Hoekstra en Korthals Altes (vanaf 29 april aangevuld met D66).
- **1 mei 2003**
  - Bush verklaart aan boord van het vliegdekschip USS Abraham Lincoln de overwinning van de coalitie op het regime van Saddam Hoessein. De 'grote gevechtsoperaties in Irak zijn beëindigd', aldus Bush ten overstaan van 2000 zeelieden.
  - *The Sunday Times* publiceert het zgn. 'Downing Street memo', een verslag van een 'geheim' overleg op Downing Street 10 op 23 juli 2002 tussen regering, defensie en geheime diensten over de opbouw naar de oorlog tegen Irak en de ondersteuning daartoe van het Amerikaanse beleid. De chef van de inlichtingendienst MI6 doet daarbij onder meer verslag van een bezoek aan Washington, waar hij is geïnformeerd over de Amerikaanse voornemens. In de media gaat de meeste aandacht uit naar de zin dat 'the intelligence and facts were being fixed around the policy.'
- **22 mei 2003**
  - De VN Veiligheidsraad neemt resolutie 1483 aan. De resolutie vormt onder meer de juridische basis voor de instelling van een VN stabilisatiemacht (SFIR), het opheffen van de sancties tegen Irak en de benoeming van een VN-gezant voor Irak (Vieira de Mello).
- **27 mei 2003**
  - Beëdiging kabinet-Balkenende II (CDA, VVD en D66). (MP: Balkenende, minBuZa: De Hoop Scheffer, minDef: Kamp).
- **29 mei 2003**
  - Journalist Andrew Gilligan zegt voor de BBC-radio dat het September Dossier is

aangedikt ('sexed up') door de regering Blair om meer steun te krijgen voor een oorlog met Irak. In het document staat dat Irak de beschikking heeft over chemische en biologische wapens – en delen daarvan binnen 45 minuten kan inzetten - en dat het werkt aan een nucleair programma. Gilligan baseert zich op een 'senior British official'.

- In een artikel in de *Mail on Sunday* 2 dagen later beweert Gilligan dat woordvoerder Campbell, tegen de wens van de inlichtingendiensten in, de passage over de 45 minuten heeft toegevoegd.

- **3 juni 2003**

- Het Britse parlement overweegt een parlementaire commissie een openbaar onderzoek te laten doen naar de achtergronden van de aanval op Irak. In het bijzonder dient te worden nagegaan of de regering-Blair betrouwbare informatie heeft verstrekt over de massavernietigingswapens van het Iraakse regime.
- In de Amerikaanse Senaat dringen zowel Democratische als Republikeinse leden aan op nader onderzoek naar de verstrekte informatie over de Iraakse massavernietigingswapens.
- De SP pleit als eerste voor een Nederlands parlementair onderzoek naar de informatievoorziening in de aanloop naar de oorlog tegen Irak.

- **4 juni 2003**

- *Associated Press* meldt dat De Hoop Scheffer een van de kandidaten is om Robertson op te volgen.
- In de VS (onderminister Feith op persconferentie) en het VK (Blair in het Lagerhuis) worden aantijgingen weersproken dat onjuiste informatie zou zijn verstrekt over het arsenaal aan massavernietigingswapens waarover Irak beschikt. Een meerderheid in het Lagerhuis steunt Blair.

- **6 juni 2003**

- De MR stemt in met Nederlandse deelname (bataljon mariniers) aan de vredesmacht voor Irak, SFIR. Nederlandse militairen zijn van juli 2003 tot maart 2005 actief in de zuidelijke provincie al-Muthanna.
- Op 25 juni 2003 spreekt een TK-meerderheid steun voor Nederlandse deelname aan SFIR. Bij de hoofdelijke stemming een dag later over de motie Karimi/Duivesteijn (23432, nr. 118) over het niet beschikbaar stellen van troepen, stemmen alleen de leden van de fracties van SP en GL voor, evenals een enkele PvdA'er (Duivesteijn, Samsom, Blom en van Heteren) en D66'er (Giskes).
- In de media is er aanzienlijk minder aandacht voor de missie in Irak dan voor de Nederlandse missie in Afghanistan (ISAF). Enkele in het oog springende nieuwsfeiten zijn de vervolging door het OM van sergeant-majoor Eric O. naar aanleiding van een schietincident op 27 december 2003 (overtreding geweldsinstructie) en de beschuldiging door *de Volkskrant* in de verkiezingscampagne van 2006 dat Nederlandse militairen zich schuldig hebben gemaakt aan marteling van tientallen Iraakse gevangenen.

- **10 juni 2003**

- Van der Laan (D66) pleit voor een parlementair onderzoek naar de besluitvorming rond de oorlog tegen Irak 'om te voorkomen dat de bevolking het gevoel krijgt onder valse voorwendselen de oorlog te zijn binnengesmokkeld.'

- **20 juni 2003**

- De 'Select committee on intelligence' van de Amerikaanse Senaat kondigt aan

onderzoek (een 'review') te gaan doen naar de beschikbare informatie over het Iraakse bezit van massavernietigingswapens en de vermeende banden met al-Qa'ida. Commissievoorzitter Roberts formuleert vragen over:

- the quantity and quality of U.S. intelligence on Iraqi weapons of mass destruction programs, ties to terrorist groups, Saddam Hussein's threat to stability and security in the region, and his repression of his own people;
- the objectivity, reasonableness, independence, and accuracy of the judgments reached by the Intelligence Community;
- whether those judgments were properly disseminated to policy makers in the Executive Branch and Congress;
- whether any influence was brought to bear on anyone to shape their analysis to support policy objectives; and
- other issues we mutually identify in the course of the Committee's review.

- **6 juli 2003**

- De Amerikaanse gezant die in opdracht van Washington heeft onderzocht of Irak uranium van Niger had gekocht, Joseph C. Wilson IV, beschuldigt Bush ervan informatie te hebben verdraaid om Saddam Hussein gevaarlijker voor te stellen dan hij was. 'Het kostte weinig moeite vast te stellen dat een transactie tussen Irak en Niger twijfelachtig was', schrijft Wilson in *The New York Times*. Bush heeft deze Irak-Afrika-connectie expliciet genoemd in de State of the Union op 28 januari 2003.

- **7 juli 2003**

- De Foreign Affairs Select Committee van het Lagerhuis dat onderzoek heeft gedaan naar het September Dossier concludeert (in het rapport 'The Decision to go to War in Iraq') dat de regering-Blair het parlement niet heeft misleid. Ook is er volgens de commissie niet geknoeid met bewijsmateriaal. De commissie bekritiseert wel het te prominent naar voren brengen van twijfelachtige informatie. De commissie – die overigens niet unaniem heeft geoordeeld – spreekt ook Campbell vrij in het dispuut met de BBC (Gilligan).

- **17 juli 2003**

- Voormalig UNSCOM-lid en MoD-medewerker David Kelly wordt dood aangetroffen met een doorgesneden linkerpols. Volgens velen was Kelly de bron van het verhaal van Gilligan. Kelly heeft toegegeven met hem gesproken te hebben, maar hij kan 'zich niet voorstellen dat hij de bron was, omdat hij nooit iets over het aandikken had gesuggereerd'.

- **22 juli 2003**

- Naar aanleiding van de ontwikkelingen in de VS en het VK willen PvdA, GL en SP weten welke rol de informatie uit Amerikaanse en Britse inlichtingenrapporten heeft gespeeld bij het besluit van het kabinet om steun te geven aan de oorlog tegen Irak. De vaste Kamercommissie van BuZa vraagt het kabinet om een brief ter zake. Op 22 augustus 2003 stuurt de minister van BuZa de gevraagd brief aan TK, op 28 augustus 2003 vindt hierover een TK-debat plaats.

- **23 juli 2003**

- In een interview met *Netwerk* stelt Kamp de Kamer steeds 'volledig en juist' te hebben geïnformeerd. 'Geen haar op mijn hoofd zou erover denken informatie aan te dikken.' Hij geeft aan dat het kabinetsbesluit gebaseerd is geweest op eigen bronnen en op een eigen analyse van de uit het buitenland aangeleverde informatie. In een interview met *NRC Handelsblad* (25 juli) geeft Kamp aan staatsrechtelijke

bezwaren te hebben tegen het geven van inzage in MIVD-rapporten.

- **1 augustus 2003**
  - Start onderzoek Lord Hutton naar de dood van Kelly en de totstandkoming van het September Dossier.
- **19 augustus 2003**
  - Grote aanslag op het VN-gebouw in Bagdad waarbij ruim 20 doden en meer dan 100 gewonden vallen. Onder de doden ook de speciale VN-gezant voor Irak, Vieira de Mello.
- **25 augustus 2003**
  - In een interview met *de Volkskrant* zegt De Hoop Scheffer dat het Nederlandse kabinet zich inzake massavernietigingswapen altijd heeft gebaseerd op VN-resoluties en dat hij derhalve 'nooit de aandrang heeft gehad om iets te gaan aandikken'.
  - De *Financial Times* meldt dat PM Blair vooraf inzage in het September Dossier heeft gegeven aan de regeringsleiders van Frankrijk, Denemarken en Nederland. Hiermee probeerde Blair deze landen ter overtuigen van 'the case of war'. E.e.a. blijkt uit een van de 900 documenten -- een e-mail van 16 september 2003 van een medewerker van Blair -- die Hutton heeft opgevraagd.
- **28 augustus 2003**
  - Aan het slot van een TK-debat over Irak zegt De Hoop Scheffer dat MP in september 2002 van Blair exclusief inzage heeft gekregen in 'achterliggende geheime rapporten' van de Britse geheime dienst. MP deelde die kennis niet met de vakministers ('volstrekt normaal' aldus De Hoop Scheffer, omdat het 'for your eyes only' was bedoeld). MP stelt later op een persconferentie dat de informatie van Blair 'niet doorslaggevend' is geweest bij de bepaling van het Nederlandse standpunt in de kwestie-Irak.
  - Diverse kranten schrijven in de dagen erna dat er volgens MP 'geen sprake was van kennisachterstand in het kabinet' omdat de informatie via andere kanalen bij de ministers van BuZa en Defensie terecht was gekomen. In *Trouw* (11 september 2003) zegt De Hoop Scheffer: 'Ik beschikte niet over het rapport van Blair, maar materieel beschikte ik over dezelfde informatie.'
- **3 september 2003**
  - MP brengt een kennismakingsbezoek aan president Bush op het Witte Huis. Gespreksonderwerpen: Irak, de trans-Atlantische betrekkingen, terrorismebestrijding en de bilaterale relaties. Ook De Hoop Scheffer, minister Powell, vice-president Cheney en veiligheidsadviseur Rice zijn aanwezig bij het ontbijtgesprek. De dag ervoor is er al een ontmoeting geweest met Cheney.
- **5 september 2003**
  - Tijdens de wekelijkse persconferentie zegt MP op vragen over de opvolging van Robertson dat hij niet wil ingaan op de kandidatuur van De Hoop Scheffer. 'U weet, er is geen Nederlandse kandidaat en daar wou ik het bij laten.'
- **9 september 2003**
  - In een brief aan TK (23432, nr. 125) schrijft MP dat de rapportage die hem 'for your eyes only' is aangereikt geen aparte betekenis heeft gehad in de verdere bespreking en besluitvorming, 'mede gezien de publicatie door de Britse regering

van gegevens inzake massavernietigingswapens in Irak reeds op 24 september 2002, en de beoordeling daarvan door MIVD en AIVD'.

- **10 september 2003**

- TK-debat met Balkenende over 'for your eyes only'. MP meldt dat het rapport van Blair geen andere functie had dan vele andere informatiebronnen in die tijd. Hij heeft zich gehouden aan de mededeling 'for your eyes only'. Hij heeft later nog gecheckt of er sprake is geweest van informatie 'langs dezelfde lijnen' aan de twee andere ministeries. Er was geen sprake van kennisachterstand. De informatie is gescand door de veiligheidsdiensten en vervolgens voorgelegd aan de bewindslieden. Dat is de gangbare procedure. Hij is niet bereid met de Kamer te spreken over de inhoud van vertrouwelijke stukken, gelet op het belang van de contacten met buitenlandse veiligheidsdiensten.
- MP zegt verder dat op de regering-Blair op 24 september 2002 een rapport heeft openbaar gemaakt over Irak ('September Dossier', red.) De dag daarna is hij op de hoogte gesteld van het rapport met de aanduiding 'for your eyes only'. Bij dat rapport zijn enkele opmerkingen gemaakt, onder andere dat langs dezelfde lijnen informatie zou worden verstrekt aan de MIVD, de AIVD en Buitenlandse Zaken.
- In het debat zegt de PvdA (Koenders) zich niet te kunnen voorstellen dat de aan MP persoonlijk gerichte rapportage geen aparte betekenis heeft gehad in de verdere bespreking en besluitvorming. Koenders noemt het verder 'absurd' dat MP een document 'for your eyes only' heeft ontvangen van Blair, terwijl de Engelse regering alle informatie in dat document de dag ervoor al helemaal publiek heeft gemaakt. Koenders vraagt zich af of het 'wellicht om een ander document' gaat.
- De ochtendkranten berichten over het kritische verloop van het debat onder koppen als 'Balkenende verbijstert Tweede Kamer' (*Algemeen Dagblad*), 'Balkenende laat Kamer in totale verwarring achter' (*ANP*), 'Kamer valt over zwijgen premier' (*de Volkskrant*) en 'Kritiek op Balkenende over Britse geheimen' (*De Telegraaf*).

- **11 september 2003**

- De Intelligence and Security Committee van het Lagerhuis zuivert (in het rapport 'Iraqi Weapons of Mass Destruction - Intelligence and Assessments') de regering-Blair van de beschuldiging van 'political interference in the process of assessing secret intelligence'. Ook Campbell wordt vrijgepleit van de beschuldiging dat het September Dossier heeft aangedikt. De commissie heeft wel kritiek op de opstellers van het dossier omdat die onnauwkeurige informatie hebben gebruikt, waardoor 'a false impression about the nature of the threat' zou kunnen zijn ontstaan.

- **22 september 2003**

- Na een informele zitting van de NAVO-ambassadeurs wordt bekend gemaakt dat De Hoop Scheffer Robertson opvolgt als secretaris-generaal. De benoeming gaat in op 1 januari 2004.

- **27 september 2003**

- *NRC Handelsblad* publiceert een reconstructie van de benoemingsprocedure van de nieuwe SG NAVO. Daaruit blijkt dat De Hoop Scheffer aan de vooravond van de halfjaarlijkse NAVO-bijeenkomst in Madrid op 3 en 4 juni 2003 door Robertson naar diens hotelkamer is genood met de vraag of hij interesse had SG NAVO te worden. Volgens *NRC Handelsblad* heeft Robertson in 2002 Van Aartsen gepolst voor deze functie.

- **3 december 2003**
  - Bot treedt aan als vervanger van De Hoop Scheffer.

- **13 december 2003**
  - Saddam Hoessein wordt door Amerikaanse militairen gearresteerd nabij Tikrit.

- **9 januari 2004**
  - Tijdens de wekelijkse persconferentie zegt MP op vragen dat hij het 'lastig vindt om in te gaan op het vraagstuk van de aanwezigheid of niet aanwezigheid van chemische wapens.' Hij stelt dat Saddam Hoessein VN-resoluties niet heeft uitgevoerd, dat er geen informatie werd gegeven en dat de VN-waarnemers zijn weggestuurd uit Irak ('dat is de realiteit'). Dat heeft uiteindelijk geleid tot resolutie 1441, 'die ook de legitimatie vormden om over te gaan tot militaire interventie'.

- **28 januari 2004**
  - Presentatie Hutton Inquiry. Belangrijkste bevinding is dat de Britse regering geen blaam treft rond de zelfmoord van David Kelly. Hutton concludeert verder dat de regering het September Dossier niet heeft aangedikt ('ongegrond').
  - In de Britse media is veel kritiek op het Hutton rapport. De conclusies van het rapport zijn zo zwart-wit, dat het lijkt te gaan om een 'witwasoperatie van het establishment', aldus onder meer *The Independent*. Ook de meer conservatieve kranten zijn enigszins verbaasd over de volledige zuivering van de regering en het toedelen van de schuld aan de BBC.

- **2 februari 2004**
  - President Bush verklaart dat hij een speciale onafhankelijke commissie instelt die de informatie gaat onderzoeken die de veiligheidsdiensten over Iraakse massavernietigingswapens leverden. Zowel leden van de Republikeinen als van de Democraten krijgen zitting in de onderzoekscommissie

- **3 februari 2004**
  - PM Blair kondigt – in navolging van president Bush – een onafhankelijk onderzoek aan. Het onderzoek wordt geleid door Lord Butler. De commissie heeft als opdracht onderzoek te doen naar 'discrepancies tussen de inlichtingen die door de regering zijn beoordeeld en gebruikt voor het conflict en wat is ontdekt na het einde van het conflict', aldus minister Straw in het Lagerhuis.

- **6 februari 2004**
  - Silberman en Robb worden door de regering-Bush benoemd als voorzitter van de Iraq Intelligence Commission ('The Commission on the Intelligence Capabilities of the United States Regarding Weapons of Mass Destruction'). De commissie krijgt een breed mandaat. Het gaat niet alleen om Irak, maar ook om 'intelligence on WMD programs in Afghanistan and Libya, as well as to examine the capabilities of the Intelligence Community to address the problem of WMD proliferation and related threats'.

- **6 februari 2004**
  - Tijdens de wekelijkse persconferentie zegt MP op vragen naar onderzoek naar massavernietigingswapens in relatie tot de oorlog in Irak dat de positie van Nederland 'alles te maken heeft' met resolutie 1441. 'Eerst maar eens kijken wat die onderzoeken in andere landen opleveren. Wij hebben geen behoefte aan zo'n onderzoek.'

- **8 februari 2004**
  - In een interview met de BBC beschuldigt Blix de Amerikaanse en Britse regering van 'dramatising the threat' van massavernietigingswapens in Irak 'in order to strengthen the case for the 2003 war.' Hij benadrukt dat de inspecties van UNMOVIC en IAEA meer tijd had moeten worden gegund.

- **15 april 2004**
  - In een *Zembla*-uitzending ('De waarheid van de wapeninspecteurs') zeggen VN-wapeninspecteurs (Hans Blix, Rolf Ekéus, Scott Ritter, Jan Rozing en Cees Wolterbeek) dat Nederland had kunnen weten dat de massavernietigingswapens van Irak geen bedreiging vormden. Volgens *Zembla* onderhield de regering nauwe contacten met Nederlandse wapeninspecteurs en de BVD had eigen mensen die op inspectie gingen. Daarnaast lag alle kritiek die de wapeninspecteurs hadden op de (foutieve) informatie die door de regeringen van Bush en Blair werd verspreid, ter inzage voor de Nederlandse overheid.

- **1 mei 2004**
  - Wiebes (UvA) zegt in *Vrij Nederland* dat er tussen de geheime diensten van de westerse landen grote meningsverschillen bestonden over de dreiging door Saddam Hoessein en de bewijzen die door de VS werden opgevoerd. Zo vonden de Canadezen de bewijzen zo dun, dat ze niet hebben meegedaan aan de inval in Irak. Wiebes zegt verder gesproken te hebben met 'lagere analisten' binnen de geheime diensten 'aan beide kanten' van de Atlantische Oceaan. Die mensen zeiden allemaal tegen hun superieuren: "Wij kunnen niet vinden wat jullie beweren in de pers."

- **14 mei 2004**
  - De *VPRO Radio (Argos)* meldt dat er Nederlandse special forces betrokken zijn geweest bij gevechtshandelingen in Irak in 2003. Dergelijke eenheden zouden ook buiten de ISAF-missie in Afghanistan zijn ingezet (terwijl door Kamp voorheen aan TK is gemeld dat dit niet het geval was). De inzet van de special forces zou zijn ingegeven door de zware verliezen onder Amerikaanse special forces.

- **12 juni 2004**
  - In *NRC Handelsblad* verschijnt het artikel 'Hollandse oorlogslogica' (auteur: Joost Oranje) waarin hij de totstandkoming van het kabinetsbesluit om steun te geven aan de inval in Irak analyseert. De nadruk ligt daarbij op 2 elementen: 1) de bewijsvoering rond het arsenaal massavernietigingswapens waarover Irak zou beschikken en 2) de juridische basis voor een inval in Irak op grond van resolutie 1441. Het artikel is mede gebaseerd op enkele vertrouwelijke stukken van Defensie, Buitenlandse Zaken en Algemene Zaken.
    - In een notitie van DJZ Defensie (gedateerd 28 januari 2003) aan Kamp staat dat alleen 'een nieuw te nemen besluit van de VN-Veiligheidsraad als een grondslag zou kunnen dienen voor een rechtmatige aanval op Irak'.
    - DJZ BuZa (gedateerd 1 maart 2003) schrijft in een notitie dat in resolutie 1441 wordt gesproken over 'serious consequences' maar niet over 'all necessary means'. De zgn. Goldsmith-oplossing ('recapitulatie door 1441 van alle vorige resoluties') 'biedt ruimte voor interpretatie, maar kan niet per definitie worden opgevat als een machtiging tot gebruik van geweld', aldus de notitie.
    - In een RVD-notitie (gedateerd 3 april 2003) – een woordvoeringslijn voor bewindspersonen over het kabinetsstandpunt inzake Irak – staat dat Nederland een tweede resolutie (naast 1441) 'wenselijk' had gevonden, maar 'niet

noodzakelijk' omdat eerdere resoluties over Irak 'voldoende basis' voor een oorlog boden.

- In een MIVD-analyse (gedateerd 23 juli 2003) – onderdeel van een vertrouwelijke Defensie-nota – staat dat de informatie die is verkregen van de Amerikaanse en Britse zusterdiensten 'over het algemeen correct is geweest'. De MIVD voegt daar aan toe dat er 'verschillen van mening' bestonden over de conclusies die aan de gegevens verbonden konden worden. 'De MIVD is, ondanks het feit dat er beperkt andere bronnen voorhanden waren, regelmatig tot andere conclusies gekomen dan de Amerikaanse en Britse politieke leiders presenteerden.'
  - In een notitie van DAB Defensie (gedateerd 1 augustus 2003) staat dat de regering de Kamer 'over het geheel genomen' juist heeft ingelicht, maar dat 'een enkele keer' uitspraken zijn gedaan 'die zorgvuldiger geformuleerd hadden kunnen worden'. Het gaat hierbij met name over brieven aan het parlement en antwoorden in debatten over de WMD-capaciteit van Irak en de mogelijk inzet daarvan.
- **9 juli 2004**
- De 'Select committee on intelligence' van de Amerikaanse Senaat stelt in het onderzoeksrapport ('Report on the US intelligence community's prewar intelligence assessments on Iraq') dat er 'numerous failures in the intelligence-gathering and - analysis process' zijn. Ook wordt gemeld dat de informatie die Powell in zijn toespraak voor de Veiligheidsraad (5 februari 2003) heeft gebruikt 'overstated, misleading, or incorrect' is. Zowel beleidsmakers als het Amerikaanse publiek zijn door deze 'widespread flaws' misleid.
  - Op 25 mei 2007 publiceert de commissie een tweede rapport ('phase II report' waarvan twee deelrapporten al verschenen waren op 8 september 2006) waarin wordt ingegaan op de invloed van uitspraken van 'senior members of the Bush administration on the intelligence process.'
  - Op 5 juni 2008 is nog een eindrapport verschenen ('Report on whether public statements regarding Iraq by U.S. officials were substantiated by intelligence information'). Bij de presentatie van dat rapport verklaart voorzitter Rockefeller: 'It is my belief that the Bush Administration was fixated on Iraq, and used the 9/11 attacks by al Qa'ida as justification for overthrowing Saddam Hussein. To accomplish this, top Administration officials made repeated statements that falsely linked Iraq and al Qa'ida as a single threat and insinuated that Iraq played a role in 9/11. Sadly, the Bush Administration led the nation into war under false pretenses.'
- **14 juli 2004**
- Lord Butler concludeert in zijn eindrapport ('Review of Intelligence on Weapons of Mass Destruction') dat de inlichtingendiensten, net als ministers en functionarissen, hun informatie onvoldoende hebben geverifieerd, maar dat er geen bewijzen zijn dat met opzet gebruik is gemaakt van onjuiste informatie. Butler zegt dat dit niet geldt voor de '45 minuten claim', omdat de bron van die informatie niet betrouwbaar was.
- **30 september 2004**
- Na de inval in Irak heeft de internationale troepenmacht in Irak de Iraq Survey Group (ISG) ingesteld. Deze 'fact-finding mission' verving UNMOVIC en had als doel het vinden van massavernietigingswapens. In het eindrapport ('Comprehensive Report of the Special Advisor to the DCI on Iraq's WMD', ook wel 'Duelfer Report') constateert de ISG dat naar alle waarschijnlijkheid geen voorraden massavernietigingswapens meer aanwezig waren in Irak ten tijde van het begin van